

GROESBEEKS

MILIEU - JOURNAAL

1985-42

LANDSCHAPSFOTOGRAFIE -

IS ER LEVEN NA DE BOM ????????

INHOUD

	biz.
VOORWOORD van de redactie	1
LEVEN NA DE BOM door Hennie Brinkhof	2
KRITISCHE KONSUMENT	6
STAPPEN ROND GROESBEEK door Ben en Paul Thissen ...	8
VONDSTEN	14
LANDSCHAPSFOTOGRAFIE, door Th. Luijben	16
FOTO	20
MILIEU RONDON	22
WIE KENT GROESBEEK	26
EEN BEVRIJDINGSMUSEUM IN GROESBEEK? door Jo de Valk	27
NAAR DE HEEMTUIN door Rob Kosman	31
WEETJE-WEETJE/PUZZEL	32

OMSLAG DOOR JOEP DE BEKKER

GROESBEEKS
MILIEUJOURNAAL

Verschijnt:
driemaandelijks,
kosten minimaal f15,-
per jaar. Opgave bij
het sekretariaat.

REDAKTIE

Hennie Brinkhof
Jeske de Bekker
Paul Thissen

REDACTIE+ADRES

Henny Brinkhof
Hobbemaweg 28,
Groesbeek.
tel. 08891-3175

MEDEWERKERS

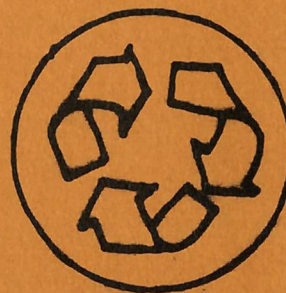
Ben Thissen
Huub Borst Pauwels
Th. Luijben
Sjef Reichgelt
Jo de Valk
Rob Kosman

REKENINGNUMMER WMG

11.74.19.257
(Rabo-bank) of
giro nr. 5275384

VERSCHEIJNINGSDATUM: november 1985

KRINGLOOPPAPIER

Ban de Bom - Stop de Neutronenbom - Kommittee Kruisraketten Nee:
Van een kleinè in de hoek getrapte en verachte beweging aan het begin van de jaren zestig tot een massabeweging, waar niemand meer om heen kan in de jaren tachtig. Allerlei geledingen in de Nederlandse maatschappij roeren zich en lopen te hoop tegen een waanzinnige kernwapenwedloop.

Het wordt steeds duidelijker dat er na 'de lichtflits' geen leven meer zal zijn, althans geen menselijk leven. Iedere stap in de richting van een kernoorlog is derhalve een misdaad tegen de mensheid.

Staat een voortschrijdende kernwapenwedloop garant voor vrede? Waarom zou nu voor het eerst in de geschiedenis nieuwe wapens niet meer gebruikt worden? De (kern)wapenwedloop staat er in ieder geval wel garant voor dat mensen arm blijven en hongersnood steeds grotere delen van de wereldbevolking teistert.

Onderhandelingen over wapenbeheersing en -vermindering gaan uiterst moeizaam en lopen steeds achter de feiten aan. Steeds is de wapenwedloop een paar stappen vooruit op de gesprekken. Het begint er op te lijken dat de onderhandelingen er toe dienen om de wapenwedloop zelfs te rechtvaardigen. Je hebt nu eenmaal een excuus nodig. Uit de onderhandelingen blijkt ook steeds dat de ander dwarsligt. Er is een frisse wind nodig om tot echte beheersing en afschaffing te komen anders gaat het onherroepelijk een keer fout. Ligt deze in het éénzijdig kernontwapenen van een klein landje om zo de goede wil te tonen?

Het kan een eerste stap zijn, maar er is meer nodig. De kans van slagen zou wel eens groot worden wanneer er mensen naar de onderhandelingstafels gestuurd werden, die hun sporen in de vredesbeweging verdient hebben; mensen waarvan verwacht kan worden dat ze echt vrede willen.

Het is maar de vraag of de politici dit willen.

De redactie

Terwijl dit milieujournaal bij de drukker ligt, heeft de regering hoogstwaarschijnlijk besloten tot het plaatsen van 48 kruisraketten in de gemeente Woensdrecht. Dit ondanks de massale demonstraties in Amsterdam en Den Haag, het volkspetitionement, waarin meer dan 3 miljoen mensen zich uitspraken tegen de komst van deze wapens en het feit dat het overgrote deel van de Nederlandse bevolking ze niet wil hebben.

DE MILIEUBEWEGING EN DE KERNWAPENWEDLOOP

De laatste jaren is er een toenemend protest geweest tegen de kernwapenwedloop: allerlei groeperingen binnen de maatschappij wierpen zich op als tegenstanders van die weeloop of maakten een grote groei door. I.K.V. Vrouwen voor vrede, Pax Christi, Kommittee Kruisraketten Nee om er enkele te noemen. Ook de maatschappelijke erkenning van deze beweging groeide. Zo ontvingen de 'Artsen tegen kernwapens' de Nobelprijs voor de vrede.

De milieubeweging heeft zich altijd nogal afzijdig gehouden. Er werd maar weinig over dit onderwerp gesproken. Greenpeace is een van de weinige milieugroepen die op dit terrein actief is. Zij protesteren al jaren tegen kernproeven van de V.S., de U.S.S.R. en Frankrijk.

Onlangs waren ze nog in het nieuws vanwege hun protestvaart naar het Zuidzee eiland Mururoa, waar de Fransen hun kernwapens testen.

Misschien wordt dit onderwerp bij de milieubeweging een beetje ontzien, niet omdat ze niet tegen kernwapens zijn, maar omdat, wanneer ze gebruikt worden, de ellende voor de mensheid zo groot is dat praten over de gevolgen ervan voor natuur en milieu een beetje belachelijk aandoet.

Toch neemt de belangstelling voor het kernwapenvraagstuk langzaam toe. Enerzijds door de golf van protesten die alsmaar groter wordt, Anderzijds omdat het duidelijk wordt dat de kans op overleven van de mens nog kleiner wordt juist door de milieuramp, die een kernoorlog teweeg brengt. In dit artikel zullen hierop nader ingaan.

DE NUCLEAIRE WINTER

Wanneer een kernoorlog een feit wordt, zal de natuur in de omtrek van 10-tallen kilometers van de ontploffingen volledig verdwenen zijn. In een brede zone daaromheen zullen de meeste levende wezens door de intense radio-actieve straling ten dode opgeschreven zijn. Door de regen van radio-actieve deeltjes ('Fall out') over de gehele wereld zullen veranderingen in de erfelijkheid en andere stralingsziekten (zoals leu-

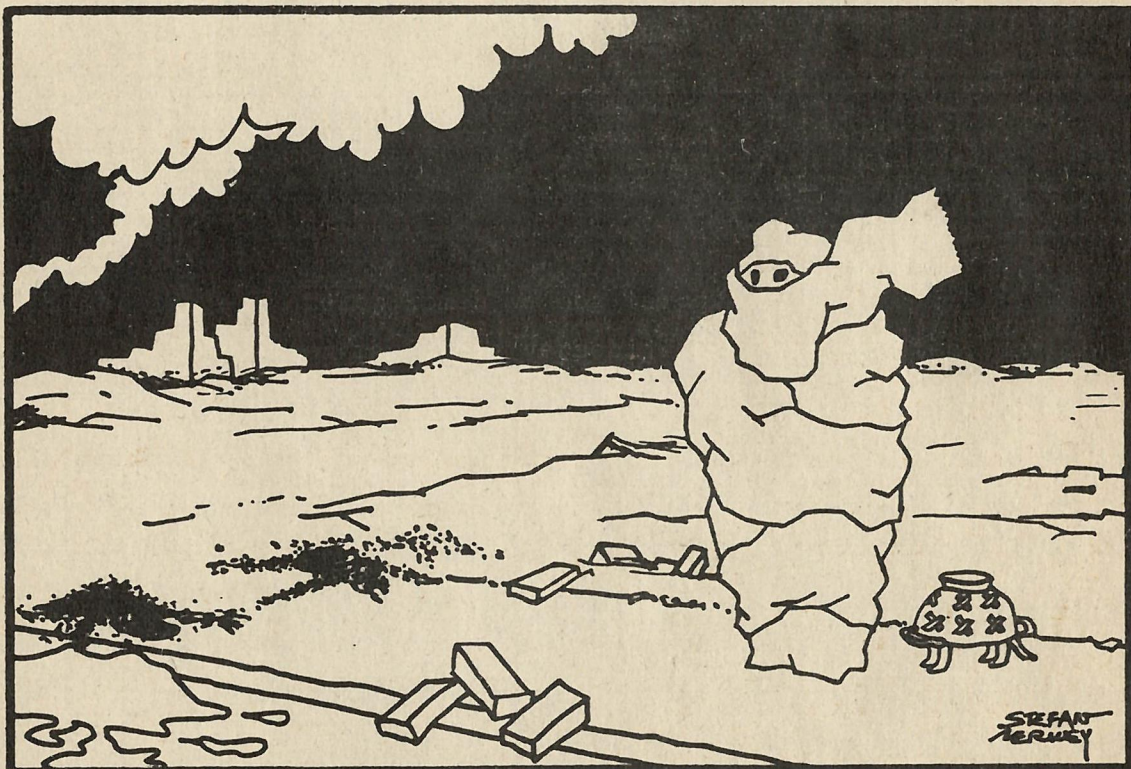

kemie) optreden. Hierop komen we nog terug.

Er is echter nog een rampzalig verschijnsel te verwachten, dat ook in gebieden die ver van het wapengedruis afliggen zal optreden, de 'nucleaire winter'.

Als gevolg van de kernoorlog zullen, met name in bossen, enorme branden uitbreken. De rook (roet) ervan zal hoog in de atmosfeer gedreven worden door de grote hitte. Eenmaal daar aangekomen, komt het in luchtlagen waar het bijna niet meer uit kan. Door temperatuurverschillen tussen diverse luchtlagen vindt moeilijk uitwisseling plaats met de eronder en erboven gelegen luchtlagen en boven de wolken regent de lucht niet schoon. Gevangen in hoge luchtlagen verspreidt de rook zich over de gehele aarde, waardoor de aarde maandenlang in het duister gehuld wordt. De zon kan het aardoppervlak niet meer bereiken; het wordt steeds kouder en over de hele aarde zal een donkere lange winter aanbreeken.

Door de koude en de duisternis kunnen groene planten niet groeien, het merendeel zal zelfs afsterven. De meeste wat grotere planteneters zullen van honger en koude omkomen. Wanneer na maanden het licht en de warmte weer langzaam terugkeren, zullen de massa's dode mensen en dieren, die eerst door de koude geconserveerd werden massaal gaan rotten. Infectie-epidemieën kunnen om zich heen slaan.

NA DE WINTER NOG LANG GEEN ZOMER

Natuurlijk zullen op deze puinhopen weer zaden ontkiemen en planten gaan groeien en zou in principe alles weer op gang kunnen komen.

Tenminste wat er dan nog van over is. Dat zal niet veel zijn.

Het leven na de nucleaire winter zal uit soorten bestaan die normaal onder vrij extreme omstandigheden voorkomen, zoals akkers, braakliggende gronden, tussen rotsen, in steppen ed. Het zijn pioniersplanten en dieren die zich vaak snel voortplanten en een grote hoeveelheid nakomelingen produceren. Hierdoor en door het ontbreken van natuurlijke vijanden zullen waarschijnlijk grote plagen gaan optreden.

De radioactieve neerslag zal dit proces nog versterken. Door de radioactieve straling die dientengevolge overal heerst en maar langzaam afneemt, zullen de erfelijke eigenschappen van levende wezens veranderd worden en zullen stralingsziekten optreden. Vooral grotere, langlevende dieren zullen hiervan het meest te lijden hebben. De sterfte als gevolg van stralingsziekten is hoog, evenals het aantal miskramen en erfelijke afwijkingen, die vaak dodelijk zijn. Hierdoor is het maar de vraag of de eventuele overlevende grote dieren (en ook de mens) van de nucleaire winter dit nog zullen overleven.

Anders ligt het bij de pionierssoorten. Vanwege hun korte generatietijd (variërend van enkele weken bij vliegen tot 1 of 2 jaar bij één en tweejarige planten) en hun hoge productie aan jongen of zaad is weliswaar de hoeveelheid erfelijke afwijkingen ook groot, maar de kans op juist gunstige afwijkingen ook groot. Er zal hierdoor een snelle evolutie, dwz een snelle aanpassing aan de nieuwe omstandigheden zich voordoen onder deze pioniers. Het is een beetje te vergelijken met net resistent worden van insecten voor bestrijdingsmiddelen.

Langzaam zullen de levensgemeenschappen van de pioniers weer vervangen worden door ingewikkelder levensgemeenschappen als bossen.

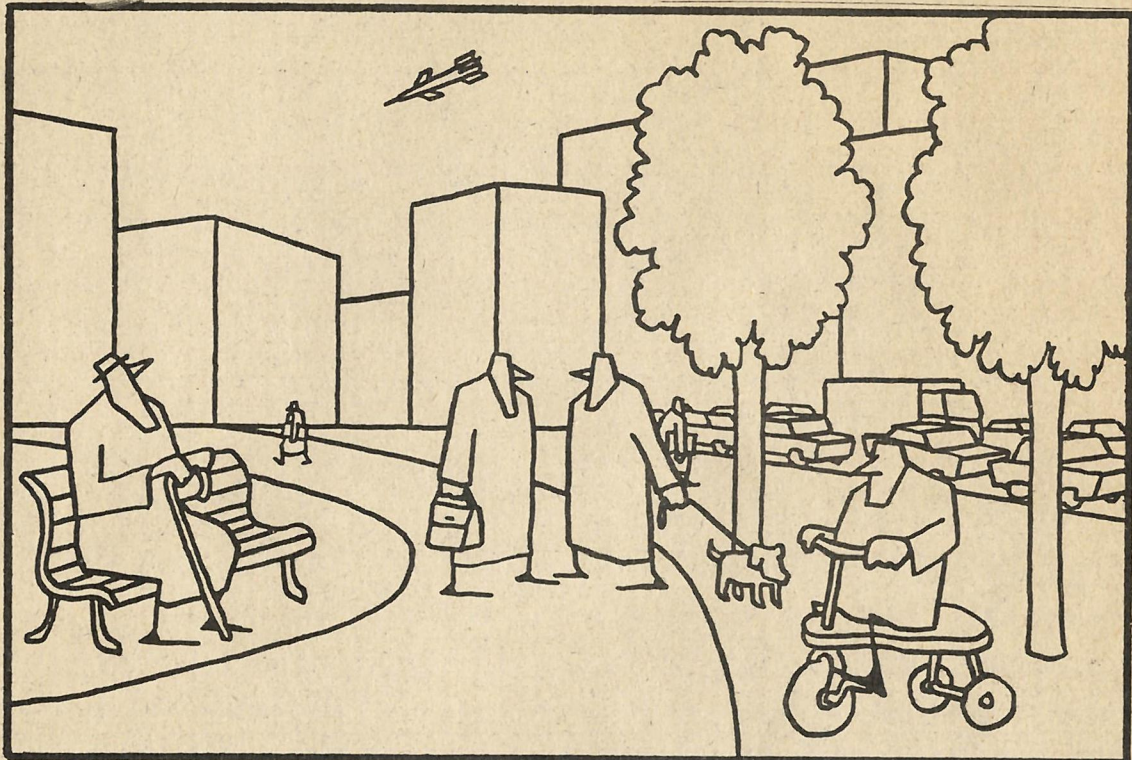
Hoe die er uit zullen zien, weet niemand, maar grotere, langlevende dieren zullen er de eerste 100.000 jaar misschien wel ontbreken, totdat er uit kleine dieren weer grote ontwikkeld hebben via evolutie.

De oceanen zullen waarschijnlijk de minste klappen oplopen. De directe effecten van straling zijn diep onder water minder en ook de koude zal weinig invloed hebben op de temperatuur van het (diepere) water. Er zullen waarschijnlijk veel minder dieren uitsterven dan op het vaste land en het evenwicht zal relatief snel hersteld zijn.

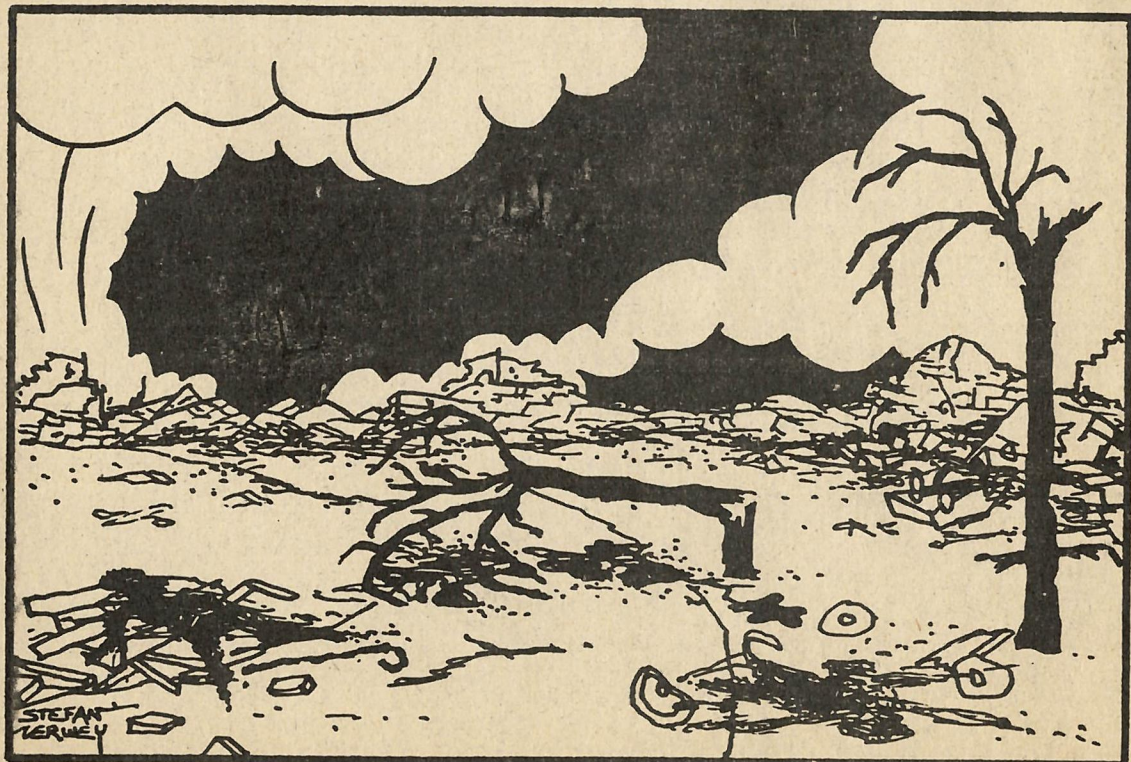
Konkluderend kunnen we aannemen dat na een kernoorlog het milieu lange tijd zozeer veranderd dat voor grote landdieren incl. de mens de kans op overleven gering is. Hiermee is een kernoorlog te vergelijken met de gebeurtenis, die de grote sauriërs deed uitsterven. Er zijn namelijk

door enorme bosbranden. Alleen denkt men dat de oorzaak van die branden lag in een meteorenregen. Eens in de 25 miljoen jaar zou de aarde de baan van grote stenen en rotsblokken doorkruisen, die dan op de aarde vallen. Tijdens hun val witgloeiend geworden zouden ze wanneer de op de aarde terecht gekomen waren de branden veroorzaken. De mens is in staat hetzelfde te bewerkstelligen, want het begint er sterk op te lijken dat de kernwapenwedloop alleen maar te stoppen is met een kernoorlog, als men de politici tenminste nún gang laat gaan.

Zoek de tien verschillen.

DIESEL MILIEUVRIENDELIJK ?

Een dieselauto is duurder in aanschaf dan een 'gewone' benzineauto. Ook moet door de bezitter meer wegenbelasting betaald worden. Aan de andere kant, is een liter diesel beduidend goedkoper dan een liter benzine. De aanschaf van 'een diesel' is dan ook pas voordelig, wanneer vaak langere afstanden gereden moeten worden. Dan immers overtreft de besparing op brandstof de hogere (aanschaf-) kosten, en is de eigenaar goedkoper uit. Als ander argument 'pro diesel' wordt vaak genoemd dat dieselmotoren schoner zijn. Ze zouden minder schadelijke uitlaatgassen produceren dan benzinemotoren. Niet onbelangrijk in deze tijd van 'zure regen' en vervuiling alom. Het is echter maar ten dele waar dat de diesels milieuvriendelijker zijn. De samenstelling van de uitlaatgassen is anders dan bij benzinemotoren. De diesels stoten over het algemeen minder koolmonoxyde en onverbrande koolwaterstoffen uit. De uitstoot van stikstofoxyden, is bij beide typen motoren ± even hoog. Maar uit

de
die-
seluit
laten
komen
veel meer
roetdeeltjes
waaraan zich
voor de gezondheid
schadelijke
stoffen hechten.
Het gaat hier dan
o.a. om de zgn.PAK's,
de 'polycyclische aromatische koolwaterstoffen'. Bij inademing van die
gevaarlijke stoffen in de longen terecht, waar ze kanker-
verwekkend werken. Aan de uit-
laatgassen van benzinemotoren,
gaan strenge eisen gesteld worden.
Een deel van de bestaande motoren
moet voorzien worden van een zgn. katalysator, die ook tanken met loodvrije benzine noodzakelijk maakt. Een benzine-
auto met katalysator is aanzienlijk schoner
dan een diesel.
Een dieselmotor kan niet met een katalysator
worden uitgerust. Voor de dieselmotor zijn andere technieken in ontwikkeling.
In de toekomst zullen waarschijnlijk ook aan de
uitlaatgassen van dieselmotoren strengere eisen gesteld worden.

KRITISCHE KONSUMENT

Kode 623

INGREDIËNTEN: PLANTAARDIGE OLIE, WATER, EIGEEL, SUIKERS (DEXTROSE, SACCHAROSE), AZIJN, MOSTERD, ZOUT, VOEDINGSZUUR, GEUREN SMAAKSTOF, CONSERVEERMIDDEL, ANTI-OXYDANT, KLEURSTOF.

Voelt u zich beroerd na het eten van 'n kopje soep? Krijgt u uitslag van het sausje over de biefstuk? Jeuk van mayonaise? Heel goed mogelijk dat de klachten niet veroorzaakt worden door het product zélf, maar door een (of meer) van de stoffen die er later aan zijn toegevoegd, om het te conserveren, te kleuren, te doen geuren en smaken!

Er zijn zo ongeveer honderdduizend voedsel-allergie-patiënten in ons land. Van jong tot oud. Bekend zijn b.v. klachten over eieren, noten, vis, chocola, fruit en van kens-

KRITISCHE KONSUMENT

voedsel-allergie-patiënten in ons land. Van jong tot oud. Bekend zijn b.v. klachten over eieren, noten, vis, chocola, fruit en van kens- vlees. De verschijnselen variëren van eczeem, uitslag tot longklachten en migraine. ± 4500 tot 22500 van deze mensen, hebben problemen met de toevoegingen in levensmiddelen. Huiduitslag komt vooral door azo-kleurstoffen en benzoaten (conserveermiddelen). Ook anti-oxydanten, b.v. sulfiet, en bepaalde geur en smaakstoffen zijn bekende allergieveroorzakers. In veel levensmiddelen zitten mengsels van deze middelen en dat maakt de zaak niet eenvoudiger. Een specialist, een allergoloog, kan met langdurige proeven uitzoeken waar iemand nu precies allergisch voor is. Als dit bekend is, is er nog een moeilijkheid: de vermelding 'bevat conserveermiddel' is niet voldoende voor iemand die maar voor één specifiek conserveermiddel allergisch is. Aan de vermelding op de verpakking kan dus nog wel wat verbeterd worden. Er is ook goed nieuws: Sinds een jaar is er een databank, die computerlijsten verstrekt aan artsen en diëtisten, waarop precies staat wat een patiënt met een bepaalde allergie wel of niet mag hebben. Deze is verbonden aan de LH, Wageningen.

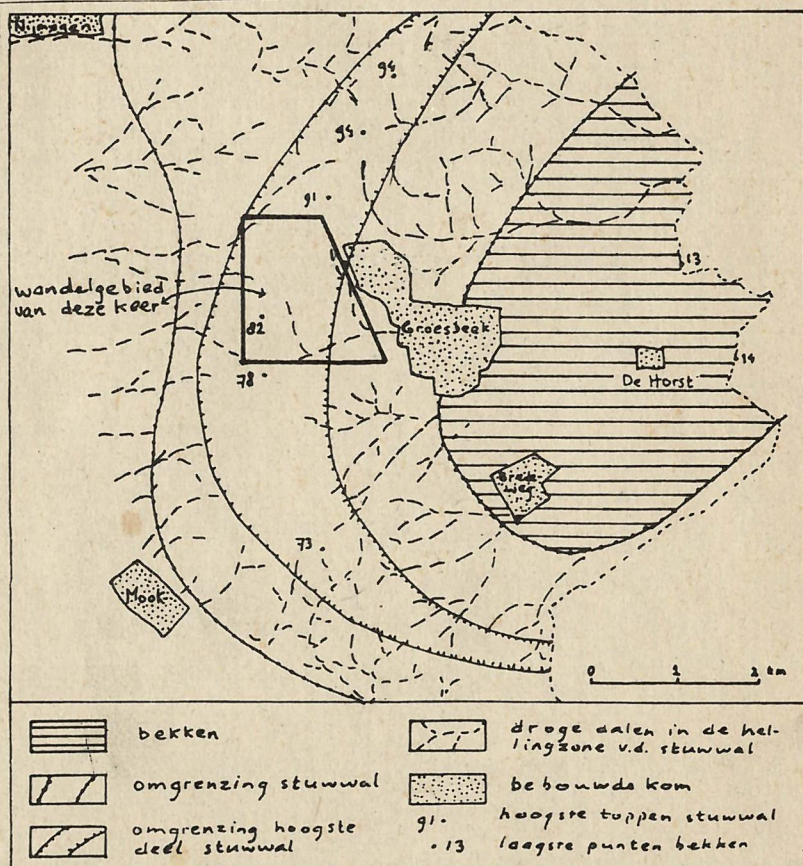

Wandeling zes: OPGESLOKT

Hier bent U vast al eens geweest. Maar heeft U wel eens gezien dat ... ? En wist U dat hier vroeger toen ... ? Vast niet. De laatste wandeling in de serie. Ben Thissen leverde de historische gegevens. De tekst is van Paul Thissen.

Alle voorgaande wandelingen liepen -op zijn minst voor een deel- door open gebied. Er waren altijd plekken in opgenomen waarvandaan we een wijds uitzicht hadden op de omgeving. Zo konden we onszelf in het landschap oriënteren. Dit keer is dat niet het geval. De hele wandeling loopt in het bos. Bijna nergens is er zicht verder dan 'n honderd meter. Nooit kan een kerktoeren of de wieken van de molen ons vertellen dat dáár het dorp ligt, of dat net iets links dáárvan ons huis met staan. Die geslotenheid maakt het bos spannend. Eigenlijk ben je er altijd een klein beetje in verdwaald. Dat het er zo donker is en dat er alleen maar natuur is en er geen huizen zijn maken het extra geheimzinnig. Het is niet voor niets dat in sprookjes het bos altijd iets is dat trekt, iets dat mensen opslokt zonder dat zeker is of ze nog ooit zullen terugkeren (Roodkapje!).

De meeste lezers zullen het bos van de Boswachterij Groesbeek kennen.

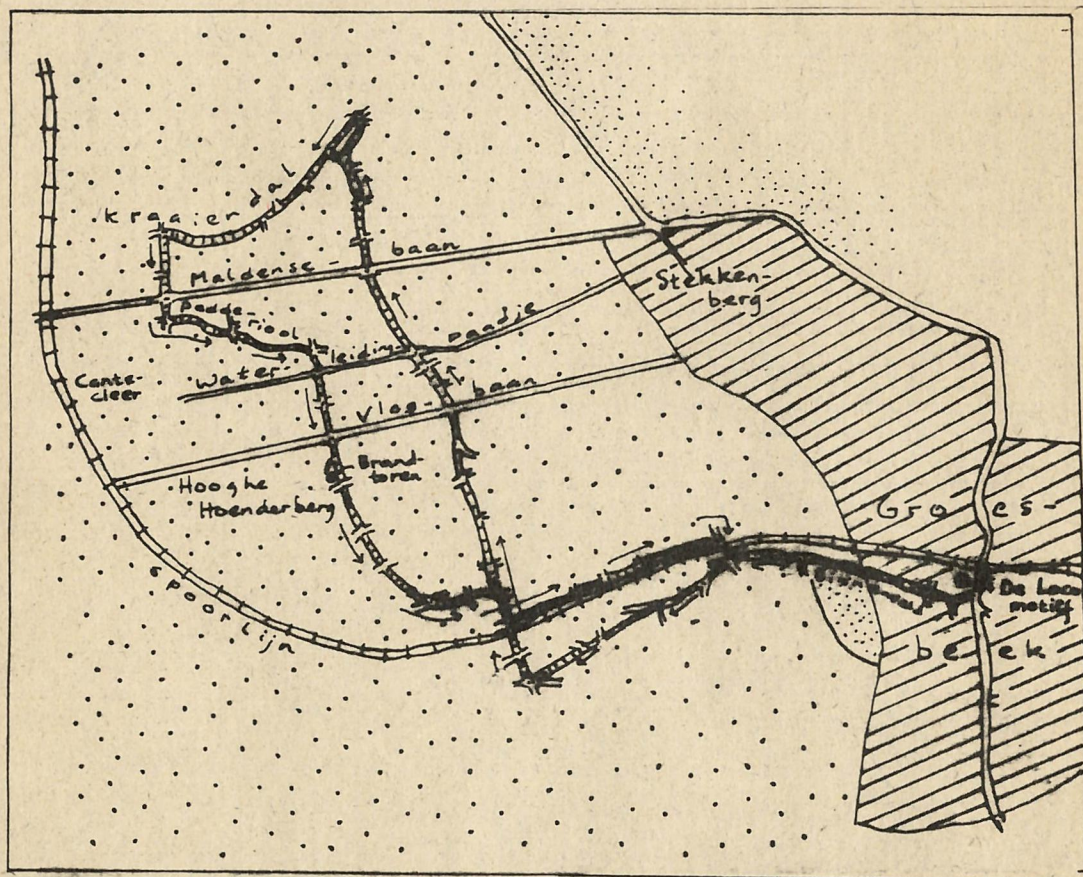
Deze wandeling voert over wegen en paden waarvan U er beslist

ooit enkele gevolgd bent. Maar de geschiedenis van de wegen en het bos erlangs is waarschijnlijk slechts aan weinigen bekend. Dit bos heeft een bijzonder rijke historie. En wat opvalt is dat dat in de allereerste plaats de geschiedenis is van menselijke invloed. Her bos is geen puur natuur, maar mensenwerk.

De wandeling begint weer bij Hotel-Café "In de Locomotief" in de kom van het dorp. Het is ongeveer tweeënhalf uur lopen. Op het onderstaande kaartje is de route aangegeven. Met behulp van de links van de tekst gedrukte aanwijzingen weet U tijdens de wandeling waar U heen moet. Omdat de route op een paar punten moeilijk te beschrijven is, is het raadzaam het kaartje af en toe te raadplegen.

Een laatste opmerking. Het bos is voor wandelaars bijzonder goed ontsloten. Er is geen enkele reden om U precies aan de route-beschrijving te houden. Je kunt overal komen en overal is het mooi. Veel plezier!

- bebouwde kom
- akkers en weiden
- bos
- weg of pad
- wandelroute

route-kaart van de
"opgeslokt" - wandeling
schaal 1:25.000

Ván de spoorweg-
overgang af,
eerste weg rechts
(Mooksestraat),
bij de splitsing
rechts het Bin-
nenveld in.
Rechtdoor tot
in het bos.

Het Binnenveld is een buurt die zijn dorpse karakter heeft behouden. Oorspronkelijk werd met Binnenveld het complex van akkers aangeduid dat ïngeklemd lag tussen -aan de noord, west en zuid- zijde- de heuvels van het Nederrijkswald en -aan de oostzijde- de bebouwing van het dorp. Het liep tot over de spoorlijn, die er nog niet was. Nadat in 1864 het spoor was aangelegd raakte de overkant de naam Binnenveld kwijt. Doordat aan de noordkant de bosrand wat is teruggeweken ligt het gebied dat vroeger Binnenveld werd genoemd nu meer áán het bos dan er half ín.

De bebouwing van zeer verschillende ouderdom, de open ruimten met zichtop het kerkje en alleenstaande bomen maken het Binnenveld tot een vriendelijke, dorpse straat. In de moes- en siertuinen zijn veel zangvogeltjes te zien en te horen. Zomer en winter is er veel van hun gading te vinden en er is volop broedgelegenheid. De sperwer, die in de bosrand broedt, is hier regelmatig te zien jagend op het kleinere grut.

Aan de rechterkant worden op een voormalig weiland wat bejaardenwoningen gebouwd. Hopelijk wordt de ruimte hier niet helemaal volgeplakt met huisjes. Er zijn al teveel straten in Groesbeek zo veranderd dat ze in iedere willekeurige plaats in Nederland zouden kunnen liggen.

Een paar huizen verder staat -ook rechts- de voormalige marechaussee-kazerne. Die is gebouwd in de eerste wereldoorlog, toen het smokkelen aan zeer veel Groesbekers een inkomen verschafte. De marechaussees waren, ook toen al, belast met de grensbewaking. Natuurlijk had de kazerne een gevangenis, die door de Groesbekers -waarvan velen het gebouw van binnen hebben gezien- de "pop" werd genoemd.

De wei links voor de bosrand werd voor de oorlog gebruikt om openluchtfeesten, zoals koningin-nedag, te vieren. Boven de wei ligt -vanaf deze kant op zijn mooist- hotel "De Wolfsberg".

Aan de rand van het bos ligt rechts een jong eikebosje. Een paar jaar geleden kon je er nog overheen kijken. Tot voor kort was het ondoordringbaar eikestruweel, terwijl het nu al echte boompjes zijn. Je kunt er al bijna onderdoor lopen.

Net ín het bos loopt links een majestueuse beukenlaan in een ruime bocht omhoog. Dit was de oprijlaan van "De Wolfsberg" toen dat nog het landhuis van de familie Rijnbende was.

In het bos over
de slagboom,
rechtdoor (zie
tekst voor ver-
dere aanwijzin-
gen).

Als we langs het spoor lopen begint schuin links vóór ons een beukenlaan. De weg ertussen ontbreekt en de laan wordt versperd door een omgevallen beuk, maar toch flodderen we door het blad en klauteren we over de boom.

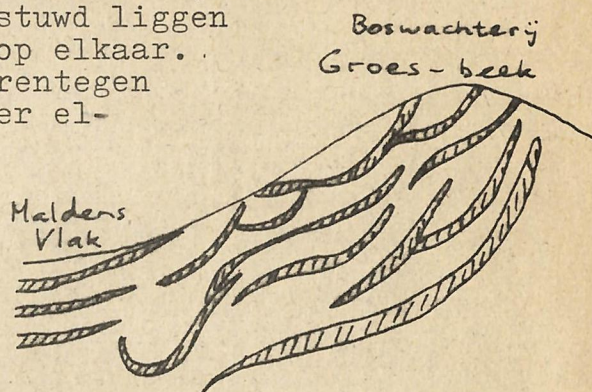

Bij knik in de weg niet links-af, maar links aanhouden.

Bij verharde weg rechts andere beukenlaan in. Over brug. Weg volgen.

Hier komen allerlei wegen samen. Wij steken de weg voor ons over, hobbelen over het kleine wal-letje, en blijven de beukenlaan volgen. Er loopt nu wél een pad door de dubbele rij bomen. Dit is een van de vroegere verbindingen met Heumen.

De beukelaan is op de meeste plaatsen geen echte laan meer, er ontbreken veel bomen, hele rijen zijn links en rechts weg, omgevallen, maar meestal gekapt. Hoe verschillend de ontwikkeling van de resterende beuken is! Allemaal op hetzelfde tijdstip geplant, dus even oud, zijn ze toch verschillend in hoogte, breedte van de kroon en dikte van de stam. De verschillen in uiterlijk zijn ontstaan door de per standplaats verschillende beschikbare hoeveelheid licht, en de kwaliteit van de bodem. De bodem is hier in het Staatsbos van uiteenlopende kwaliteit. Heel kort bij elkaar kunnen grote verschillen voorkomen. Dit is veroorzaakt doordat het oprukkende ijs hier in de voorlaatste ijstijd het patroon van op elkaar liggende lagen zand, grind en leem verstoorde (zie tekening). Op het Maldens Vlak, waar de boel niet is opgestuwd liggen de lagen nog netjes op elkaar. In het Staatsbos daarentegen liggen ze scheef, over elkaar heengeschoven, en raken lagen die eerder diep onder de grond zaten nu het oppervlak. Het huidige patroon wordt een patroon van "scheefgestelde lagen" genoemd.

De spoorlijn Nijmegen-Groesbeek-Kleef is in een dal, "t Hoenderdal", aangelegd. Het spoor in het dal volgt een tracé dat kilometers om is. Maar een linea-recta verbinding Nijmegen-Groesbeek kwam niet in aanmerking omdat de trein dan veel te veel heuvels op en af zou moeten rijden. Het schijnt dat de Romeinen om ongeveer dezelfde reden dezelfde route gebruikt hebben. Met hun karren was het handiger de vlakkere en geleidelijker hoger en lager wordende weg door het Hoenderdal te volgen.

Hier is de spoorlijn ingegraven in het zand. Een deel van het uitgegraven zand is in het bos gekiept op plaatsen die lokaal wel "kiepen" worden genoemd. Verder richting Kranenburg, in het lage deel van Groesbeek, loopt het spoor juist over een dijk. Om de dijk op te werpen is langs het tracé zand uitgegraven waardoor een aantal gaten zijn ontstaan. Het zijn vochtige, begroeide plekken die zangvogeltjes en amphiënen trekken.

Het bos aan de linkerkant was vroeger van Van Stokkum, een natuursteenhandelaar uit Rotterdam. Op grote brokken steen stond aan de randen van zijn landgoed de naam van het goed vermeld: "de Hooge Hoenderberg". Over het spoor, naast het

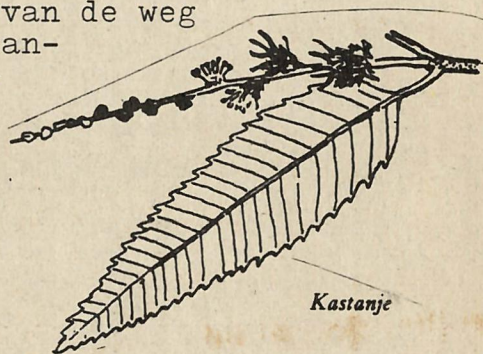

grotje staat nog zo'n steen. Van Stokkum had plannen zijn grondgebied toeristisch te ontwikkelen. Door de voor-oorlogse crisis is dat nooit echt van de grond gekomen. Het bleef bij een klein bungalowpark "Cantecleer" en de groepsakkomodatie "Die Hooghe Hoenderberg".

De weg waar we nu overheen lopen is, hoewel vrij recht, toch vol afwisseling. Heuvel op, heuvel af; langs bos van zeer uiteenlopende ouderdom en soort. In een flauwe bocht naar links kruisen we de Vlagbaan, een van de vele kaarsrechte zandwegen hier. Even verder, daar waar een bank links van de weg staat, steken we het "Waterleidingpaadje" over. Dat is een in de dertiger jaren aangelegd pad langs de waterleiding die van de Stekkenberg naar de Hooge Hoenderberg loopt. Toen Van Stokkum de leiding wilde laten aanleggen eiste en kreeg Natuurmonumenten in ruil voor het recht om het water over haar terrein te laten lopen, een deel van Van Stokkums bosgebied. Kort daarna, nog steeds in de dertiger jaren, verkocht Natuurmonumenten haar gehele bezit hier (Wolfsberg, Muntberg en dus dat deel van de Hooge Hoenderberg) aan het Staatsbosbeheer.

Over de onverharde weg met fietspad (Maldensebaan).

Eerst rechts, dan links van de weg staan rijtjes tamme kastanjes. Veel echt oude kastanjes staan er niet in het Staatsbos, daarvoor moet je in Beek en Berg en Dal zijn. Daar zijn vroeger kastanje-boomgaarden geweest. De kastanjes bij Groesbeek hebben zich de laatste tientallen jaren sterk verbreid via zaaiing.

Sinds een aantal jaren is het bos niet meer toegankelijk voor auto's. Vroeger door auto's veel gebruikte wegen, zoals deze, worden nu smaller. Dovenetels en bramen, gras en zaailingen van bomen vernauwen de weg.

In een scherpe bocht naar links op ruimte met oude beuken links het dal in.

Dit is het bekende Kraaiendal, een van de spektakulairste stukjes van het Staatsbos. In de Middeleeuwen liep door dit dal een belangrijke weg naar het westen.

Tussen twee rode paaltjes links omhoog langs rij onregelmatig gegroeide beuken. Bovenaan rechts langs prullebak smal pad in. Net voor Maldensebaan links stukje ruiterspad. Rechts via

Er staan prachtige beuken en zeldzaam oude dennebomen. Op de wat steilere stukken van het pad vindt afspoeling plaats, onderaan zo'n hellinkje vinden we het angespoelde blonde zand. Op de lichtere plekken zijn talloze beukezaailingen opgekomen, die elkaar verdringen in de strijd om het licht. Afgebroken bomen liggen te vergaan. Schimmels en mossen versnellen het rotten. De overgebleven stompjes zijn aan alle kanten geperforeerd door de spechten.

Hier komen we in een ander droog dal: "'t Paddenriool". Het pad loopt hier net niet over het diepste punt van het dal. Dat is handig omdat we anders door natte plekken zouden moeten soppen.

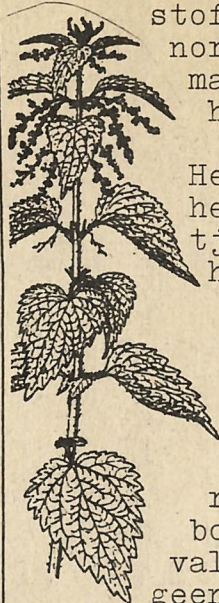

hobbel over wal en weg, tussen stenen palen door. Links over slagboom.

Kruisen ruiterspad.

Op kruising weg schuin rechts omhoog volgen. Eerste weg rechts (deze weg gaat schuin links omhoog). Almaar volgen.

Het is te zien dat in het Padderiool mensen flink bezig zijn geweest. Er is zand afgegraven, er is een kleine, niet meer gebruikte vuilnisbelt. Op de voormalige belt groeien vlier, brandnetels en winde. Planten die erop duiden dat er veel stikstof in de bodem voorkomt, iets wat hier normaal gesproken weinig in de grond zit. maar dat door het storten van huisvuil hier zal zijn gekomen.

Het eerste weggetje dat we kruisen is weer het Waterleidingpaadje. Er staat een paaltje met een rood plaatje langs. Langs de hele lengte van het pad staan deze paaltjes in code te verwijzen naar wat en waar er in de grond verstopt zit.

Twee kruisingen verder, waar we de Vlagbaan oversteken staat op de rechterhoek een oude beuk die boven het jongere bos uitsteekt. Deze boom heeft een rare afgeplatte top. Alsof de groei naar boven is tegengehouden. Dat is ook het geval geweest. Kort na de oorlog was er nog geen brandtoren. Het brandgevaar was toen echter erg groot. Overal lag nog oorlogstuig. Als er wat ontplofte, veroorzaakte die explosie méér explosies. Zo'n kettingreactie deed het bos gemakkelijk ontbranden. Bij gebrek aan een echte uitkijktoren is toen tijdelijk een post ingericht in de top van deze beuk.

Een honderdtal meters verder staat, iets rechts van de weg, de brandtoren die de primitieve kijkuit heeft vervangen. Deze doet nog steeds dienst.

In een geleidelijke, mooi vloeiend lopende bocht naar links en een abrupter kurve naar rechts komen we weer terug bij de brug over de spoorlijn. Deze weg is door Van Stokkum zo aangelegd dat er -de Hoenderberg oplopend- steeds andere vergezichten naar het westen te bewonderen vielen. Dat was in de tijd dat er alleen heide was. Nu de bomen zo zijn opgeschoten en het bos ons overal omsluit is er niets van dat uitzicht over.

Vóór de spoorlijn links in. Overgang over. Links door Binnenveld terug.

Links tussen de bomen zien we "De Muntberg", een tehuis en werkplaats voor geestelijk licht gehandicapten. Het wordt drukker. Op de grote speelwei laten mensen hun hond rennen. Verscholen achter een bosje staat het huis van de boswachter. De ganzen snateren. We naderen de zoom van het bos en stappen in het licht.

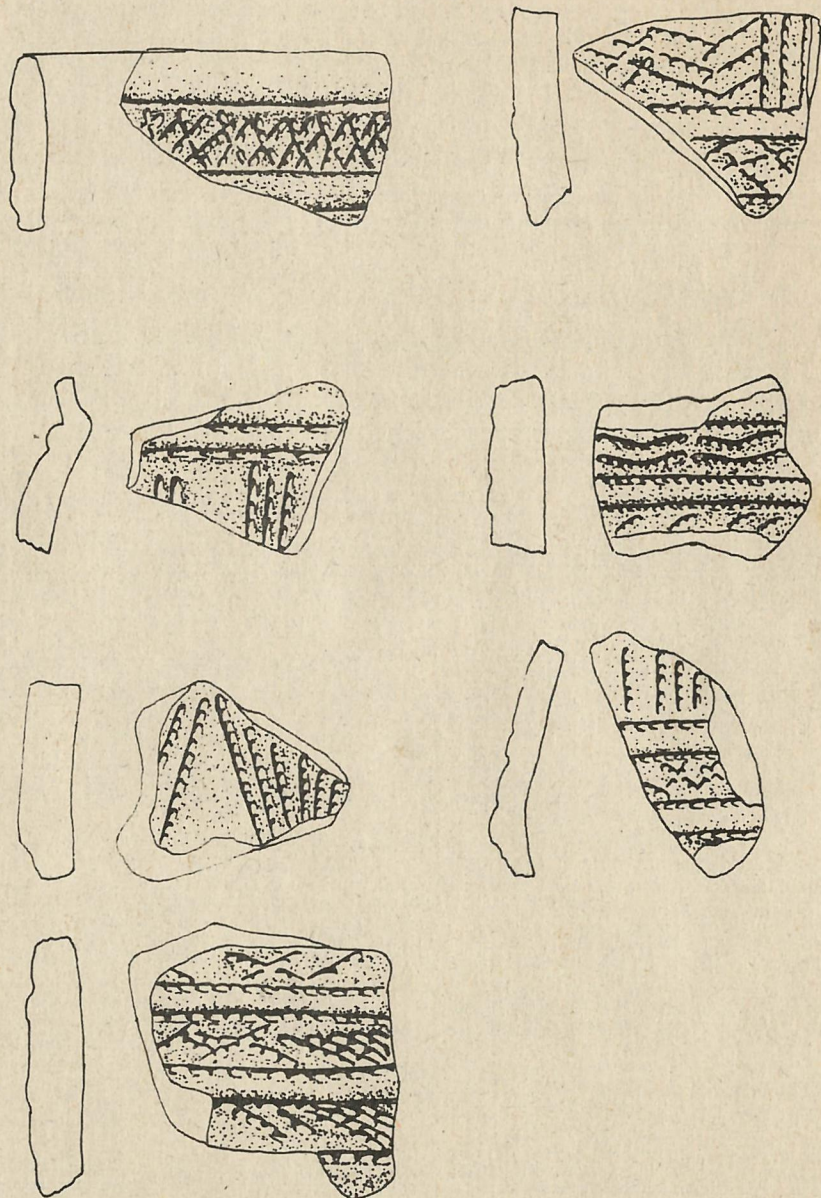

Huub Borst Pauwels is al een tijd bezig met een archeologisch veldonderzoek in Groesbeek. Op deze pagina's heeft hij enkele van zijn vondsten afgebeeld. Hierboven zes vuurstenen pijlspitsen, op de tegenoverliggende bladzijde zeven aardewerkscherven. Het zijn voorwerpen van de Klokbekercultuur. Deze beschaving bestond van 2700 tot 2200 jaar vóór Christus, in een periode die

het laat-Neolithicum wordt genoemd. Neolithicum betekent letterlijk "nieuwe steentijd".

In één van de volgende afleveringen van het Groesbeeks Milieu-journaal zal Huub ingaan op de betekenis van de vondsten die hij hier heeft gedaan. Ook zal hij de komende tijd zijn prachtige tekeningen van de gevonden voorwerpen weer in de Milieu-journaals laten verschijnen.

Voor de fotorubriek van het Groesbeeks Milieu-journaal vragen we de lezers foto's van het landschap en de natuur rond Groesbeek in te sturen. Dit keer zorgde Th. Luijben voor de foto's die elders in dit nummer te bewonderen zijn. Tegelijkertijd schreef hij onderstaand artikel over landschapsfotografie. Na lezing gaat U er misschien op uit "om het landschap eens anders te zien, het te verstaan en vast te leggen".

In Koenen's woordenboek staat achter "milieu": het geheel der natuurlijke, maatschappelijke en culturele omgeving, dat op een levend wezen zijn invloed doet gelden; de omgeving waarin een mens leeft.

Ontegenzeggelijk is het landschap een factor van groot belang in het geheel der elementen waaruit ons milieu bestaat. Dat realiseren we ons vooral duidelijk na een verblijf van een paar weken in een ziekenhuis of een grote stad.

Het landschap manifesteert zich telkens weer anders; afhankelijk van de plaats waar we ons bevinden maar ook afhankelijk van zon, regen, voor- of najaar, ondergesneeuwd, als een storm de bomen doet krommen en als een wolkenlucht een machtig decor toevoegt aan de aarde met haar heuvels en dalen, bomen en planten en de veelsoortige bouwsels van de mensen. Het is dan ook niet verwonderlijk dat landschapsfotografie, naast portretteren, tot de oudste takken van de fotografie behoort.

Misschien kan dit artikel ertoe bijdragen dat het landschap een taal tot ons gaat spreken ... dat we die taal verstaan en ... bij tijd en wijle proberen hetgeen we hebben verstaan fotografisch vast te leggen, waarna het als foto of dia tot ons kan komen.

Voordat een landschap ons iets gaat zeggen zullen we 't eerst moeten leren ZIEN.

Het hierna volgende verhaal belicht er een paar aspecten van; naar wordt vertrouwd voldoende om ermee te kunnen werken.

Omdat er tegenwoordig zoveel soorten camera's gebruikt worden, met als voornaamste verschil: vaste of verwisselbare lenzen, en men verder gebruik kan maken van kleuren- of zwart-wit films, kunnen onze aanwijzigingen slechts van algemene aard zijn.

Eerst een paar opmerkingen. Hoe kleiner het negatiefformaat des te kleiner de kans op goede resultaten. Kleinbeeld (34 x 36 mm) is wel 't minimum. 't Vierkante formaat is voor landschappen minder geschikt.

Er op uit gaan met het speciale doel landschappen te gaan fotograferen wordt sterk aanbevolen.

Hebben we een nieuwe film ingelegd, dan eerst kijken of

de gevoeligheid van de film (graden Din of Asa) ook op de camera is ingesteld.

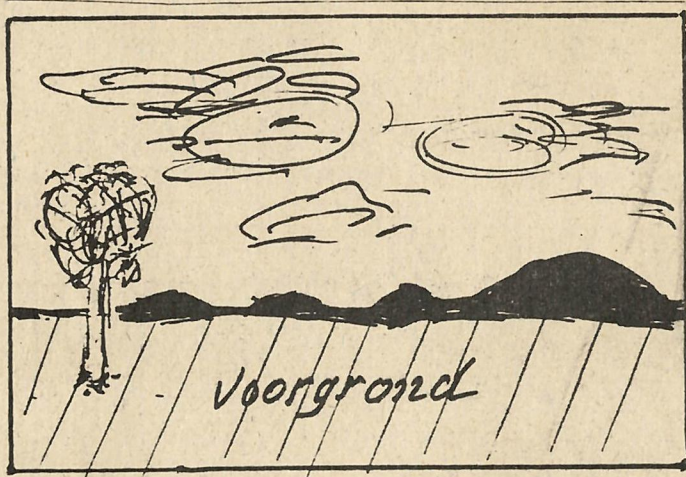
We gaan er op uit en nemen een heuvelachtig terrein, bijvoorbeeld de Zevenheuvelen.

Op het eerste gezicht -vanaf de Nieuweweg- is 't zo gek nog nog niet. Kijken we door de camera-zoeker, dan valt 't toch wat tegen. Die hoge heuvels lijken veel platter dan we gedacht hadden. Richten we de camera wat naar beneden dan zitten we met een teveel aan voorgrond en andersom met een teveel aan lucht.

Tussen haakjes: de horizon op $1/3e$ van beneden zal in de regel het beste voldoen. Nog iets belangrijks over die horizon: altijd precies horizontaal!

Hoe kunnen we de situatie van een te plat landschap verbeteren? Dat kan onder andere door dieptewerking te suggereren. We zoeken een standpunt zodanig dat er een boom links in de voorgrond staat of bijvoorbeeld een koe, die van ons af kijkt, of een persoon die we -terwijl hij/zij het landschap bezichtigt- in de voorgrond meenemen.

horizon

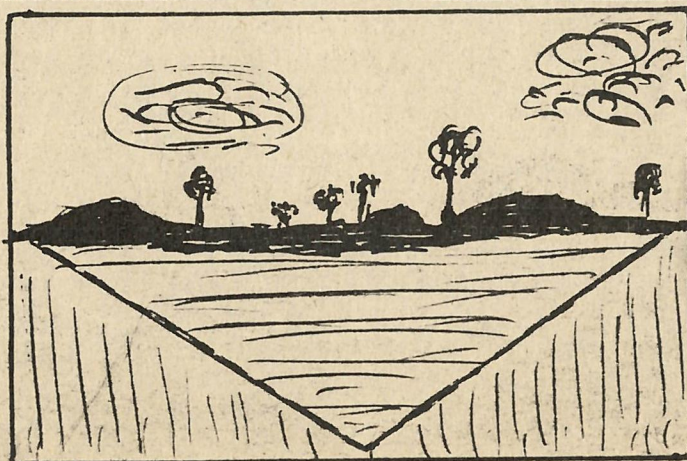
We zijn heel goed af als we op pad gaan op een dag dat er een mooie wolkenlucht voorhanden is. Dat geeft een magnifieke beeldvulling. De horizon iets lager dan $1/3e$ leggen doet 't daarbij in de regel goed.

Om het wolkeneffect bij zwart-wit film te verhogen kan een geelfilter goede diensten bewijzen. Willen we donkere wolken dan een oranjefilter gebruiken. Kleuren-filmgebruikers hebben in de regel geen filters nodig.

Een statief kan goede diensten bewijzen, vooral wanneer de camera wordt voorzien van een telelens.

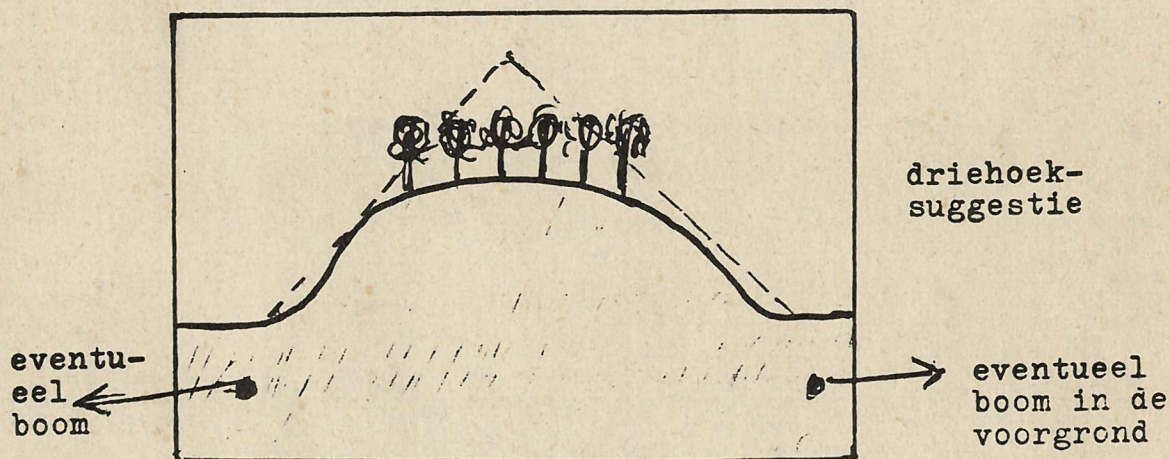
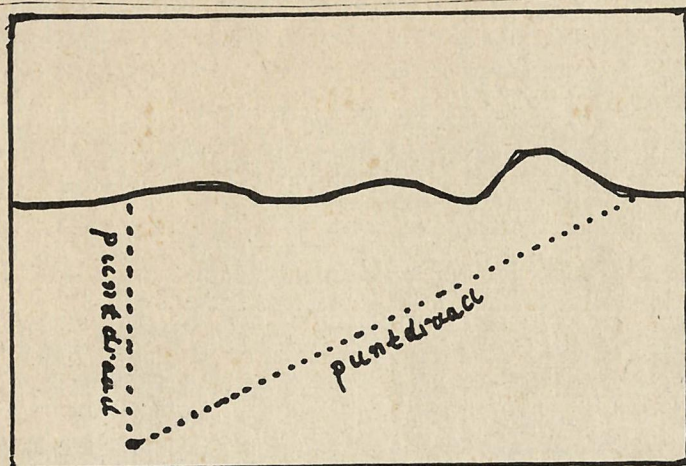
Wanneer er in het landschap een driehoek voorkomt (of lijnen

horizon

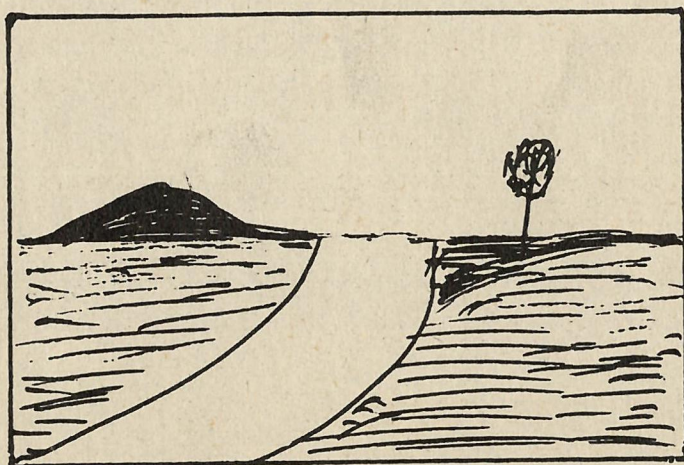

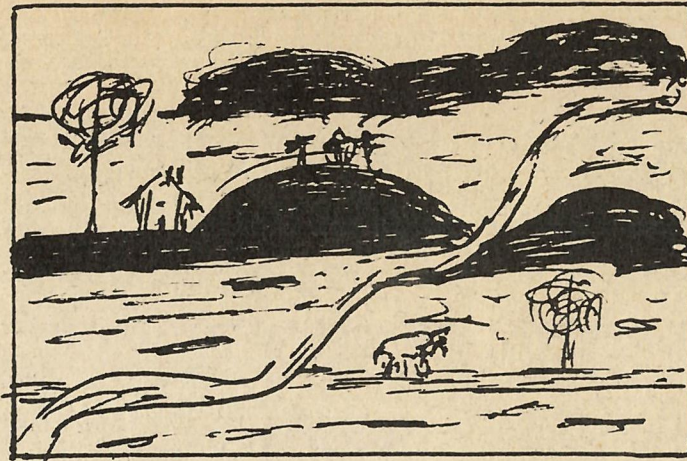
met een driehoeksuggestie), dan is dat een waardevol element. Ziet U geen driehoek? Toch zijn die er dikwijls, bijvoorbeeld een perceel dat wat eigenaardig tussen andere grondstukken inligt en/of waarop een ander gewas wordt verbouwd dan op de aangrenzende percelen. Afrasteringen van palen met (punt)draad kunt U ook als driehoek proberen te vangen. De suggestie van een driehoek kan bijvoorbeeld worden gewekt door verhogingen in 't terrein. Kijken we op de samenkomst van Siep, Kamp en Zevenheuvelenweg in de richting van 't Canadese kerkhof.

We moeten het nog even hebben over de "invoer" en de "doorvoer". Een bocht in de weg, die we proberen links-onderin mee te nemen levert ons een entree voor 't landschap. Nog mooier is een kronkelpad dat ons van links-onder naar rechts-boven als het ware door de foto leidt. Huizen, beesten, bomen etcetra links-boven en/of rechtsonder leveren vlakvulling.

De koeien, die (Siep) op de hoger gelegen bergwei lopen steken soms mooi af tegen de lucht. Wagen we daar eens een paar foto-tjes aan.

Wanneer we ons fotowerk bij de handelaar hebben afgehaald of ermee uit de donkere kamer komen dan blijkt er dikwijls toch een teveel aan lucht op te staan. Laten we gerust radicaal zijn en snijden we er een strook af met een scherp mesje. De standaard fotoformaten zijn niet heilig en onaantastbaar. Eerst door middel van een strook donker karton bepalen wat we kunnen missen.

Het doornemen van (een) boek(en) over landschapsfotografie en het lidmaatschap van een fotoclub zijn waardevolle hulpmiddelen om er meer van te zien en er meer van te maken.

Veel succes als U er op uit gaat om het landschap eens anders te gaan zien, het te verstaan en vast te leggen.

Th. Luijben

Steun de Werkgroep Milieubeheer Groesbeek door ons een nieuwe donateur te bezorgen. Donateurs betalen minstens f15,- per jaar en ontvangen 4 keer per jaar of vaker het Groesbeeks Milieu-journaal. Knip de bon uit en stuur 'm op naar Secretariaat W.M.G., Lievensweg 80, Groesbeek. U kunt ook bellen (tel. nr. 08891-3175).

BON voor een jaar Groesbeeks Milieu-journaal

Ik geef me op:

naam .....

adres .....

woonplaats .....

Ik betaal met de acceptgiro die ik toegestuurd krijg, en ontvang dan minstens vier nummers per jaar.

Voor plaatsing in deze rubriek kan iedereen foto's inzenden. Het onderwerp moet de natuur of het landschap in Groesbeek zijn. Of mensen in de natuur, of gebruikers van het landschap, of dieren in het dorp, enz., enz.

De foto's liefst in zwart-wit. Kleur kan ook, maar daarvan is de reproductiekwaliteit wat minder. Zorg in elk geval voor een goed contrast.

Dit keer twee opnamen van Th. Luijben. Elders in dit nummer schrijft hij iets over de theorie van de landschapsfotografie. Hier geeft hij zelf twee praktijkvoorbeelden. Het zijn afdrukken van dia's. Veel van de nuances die in de dia's zitten zijn helaas niet overgekomen. De op de dia's zo mooie wolkenlucht is hier bijna geheel weggevallen. Jammer, en onze excuses aan de heer Luijben.

Beide foto's zijn genomen bij de Siep. Die op de vorige pagina laat de heuvelachtigheid goed zien. De bomen die in het dal staan kunnen hun kronen nog net boven het heuveltje op de voorgrond uitsteken. Glooiingen die alleen de toppen van bomen en huizen zichtbaar laten zijn zeer karakteristiek voor Groesbeek.

Op de foto hierboven staan een stukje Siephelling en de weilanden daarboven. Boom, koeien en horizon geven het beeld een sterke dieptewerking. In het lijnenspel van de voorgrond zit een leuke driehoek.

MILIEUWETTEN

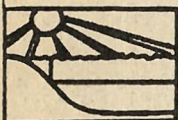
De laatste jaren zijn er een aantal milieuwetten van kracht geworden. Toezichthoudende instantie is soms het rijk, soms de provincie en soms de gemeente. Zo kijkt Rijkswaterstaat of de Wet Verontreiniging Oppervlaktewateren wel goed nageleefd wordt; houdt de provincie zich bezig met de Wet inzake de Luchtverontreiniging, de Wet Geluidshinder, de Afvalstoffenwet en de Wet Algemene Bepalingen Milieuhygiëne; en bemoeit de gemeente zich met de Hinderwet en de Wet Chemische Afvalstoffen. Het toezicht op de verschillende milieuwetten is dus sterk versnipperd. Dit blijkt in de praktijk problemen op te leveren.

Om deze problemen te voorkomen denkt men aan het instellen van "stuurgroepen" waarin zowel

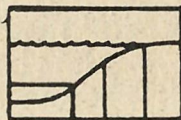
INTERNATIONALE SAMENWERKING

"Können Sie ..." En dan komt er een heel verhaal over de op handen zijnde manifestatie van de grensoverschrijdende gemeenten uit de regio, waarbij ook Groesbeek betrokken zal gaan worden. En of de Werkgroep Milieubeheer Groesbeek voor deze gelegenheid een samenwerkingsverband aan wilde gaan met de Bund für Vogelschutz afdeling Kranenburg, die ook aan milieubescherming doet? In eerste instantie zijn ze bij de verkeerde persoon, maar het bloed kruipt waar het niet gaan kan, dus ...

Jo de Valk, onze voorzitter, gebeld. Kan ik zeggen dat jullie meedoen? Antwoord: "Wacht een dag dan weet ik of ik mensen krijg." Er waren mensen. De eerste vergadering van de milieuburen was in een café in

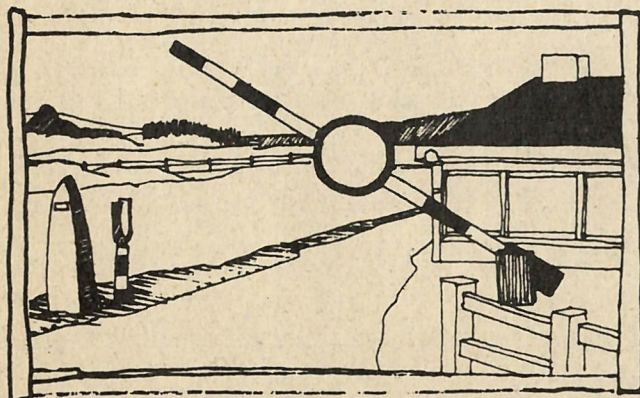
MILIEU

RONDON

het rijk, als de provincie als de gemeenten vertegenwoordigd zijn. Zo'n stuurgroep zou dan voor één bepaald gebied een beter gekoördineerd toezicht op alle milieuwetten kunnen houden. Waarschijnlijk wordt de gemeente Rotterdam proefgemeente om het zo eens te proberen.

Frasselt. Ideeën werden uitgewisseld. Een plan ontvouwt zich, een Groesbeeks voorstel was direct akkoord. En last but not least: het Natuurmuseum Nijmegen werd ingeschakeld voor een tentoonstelling over de Ooypolder (NL) en de Duffelt (D) als gezamenlijk projekt. Aanvankelijk trokken de vrijwilligers van Groesbeek zich weer terug, edoch ... de lijfspreuk afspraak is afspraak bleek ook hier weer goed te werken. Er werden vervangers gevonden en er werd hard gewerkt om de stand op tijd klaar te krijgen.

Gelukkig maar. Het weekend daarop was het grote feest. De videovertoning over "Umweltschutz"; tentoonstelling over het belang van de Ooypolder/Duffelt; bescherming van amfibien; wetenswaardigheden over vogelbescherming in woord en beeld: dit alles zorgde voor

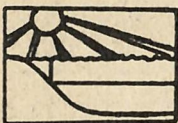
een zo'n grote belangstelling dat ook mensen die normaliter doorlopen nu getroffen werden door "onze Duits-Nederlandse aktiviteit". Overigens het enige echte samenwerkingsverband dat aanwezig was! Dit verdient navolging, zeker waar het gaat om milieu- en natuurbeschermingsvraagstukken. (Sjef Reichgelt)

SPRINKHAAN

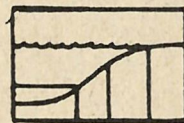
In Thailand overleed nog niet zo lang geleden een bouwvakker nadat hij vier zakjes met gefrituurde sprinkhaan naar binnen had gewerkt. Gefrituurde sprinkhaan wordt daar als een lekkernij beschouwd. Maar elk jaar weer krijgen de sprinkhanen, die de vervelende gewoonte hebben om in enorme zwermen de akkers binnen een paar uur volledig kaal te vreten, tonnen

Frankrijk. Het zijn koloniën van beide landen en mandaatgebieden van Amerika. Na WO II kregen de Verenigde Staten honderden eilandjes als mandaatgebied. Amerika zou -zo luidde de opdracht van de VN- de ontwikkeling tot zelfstandigheid begeleiden en zorgdra-

MILIEU

RONDONOM

met pesticiden over zich heen. Daarom overleed de bouwvakker: gefrituurde vergiftigde sprinkhaan. In Thailand waarschuwt men nu tegen het eten van deze gewaardeerde snack.

DERDE WERELDOORLOG

Met de atoombommen op Hiroshima en Nagasaki eindigde de tweede wereldoorlog. Met dezelfde twee bommen begon voor de bewoners van de Pacific-eilanden de derde. De afgelopen veertig jaar is hun gebied gebruikt voor meer dan tweehonderd atoomproeven, waarvan driekwart bovengronds; voor proeven met lange afstands-raketen, dumping van kernafval en bases voor atoomonderzeeërs.

Het grootste deel van de Pacific-eilanden staat onder direkte of indirecte controle van de Verenigde Staten en

gen voor de gezondheid en het welzijn van de eilanders. En de Verenigde Staten kregen een speciaal recht: ze mochten de strategische ligging van de eilanden benutten en het gebied gebruiken voor militaire doeleinden. Op basis van dit recht ontplofte in 1946 de eerste atoombom boven het eiland Bikini. Vele zouden er volgen.

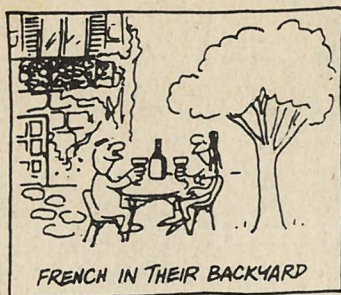
Tot die tijd was veel van de eigen cultuur op de eilanden bewaard gebleven. De gemeenschappen, vaak niet groter dan een paar honderd mensen, konden zichzelf bedruipen. De lagunes zijn visrijk, en op het land groeien kokosnoten, broodvruchten en taro, een zetmeelhoudend knolgewas.

Het land heeft voor de bewoners een andere waarde dan land voor ons heeft. Daar kan niemand het land bezitten en moet

de gemeenschap er zorg voor dragen dat het land op verantwoorde wijze wordt beheerd.

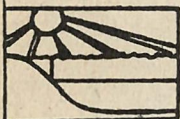
Zo leefden ook de 167 mensen op Bikini, totdat zij hun eiland moesten verlaten voor het wapen "dat een einde maakt aan alle wereldoorlogen". Ook de bewoners van het atol Eniwetok moesten het veld ruimen voor de Amerikaanse kernproeven. Tot 1958 hebben de VS de Marshaleilanden, waartoe Bikini en Eniwetok behoren, voor de verdere ontwikkeling van de

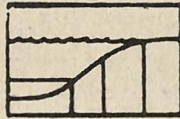
hadden toen last van braken, brandwonden en haaruitval.

Het was ook de VS niet ontgaan dat de proeven gevaarlijk zijn voor mens en milieu. In 1963 ondertekenden de drie atoommachten van dat moment, de VS, de USSR en Groot-Brittannië de Partial Test Ban Treaty, een verdrag dat atoomproeven in de atmosfeer, onder water en in de dampkring verbiedt.

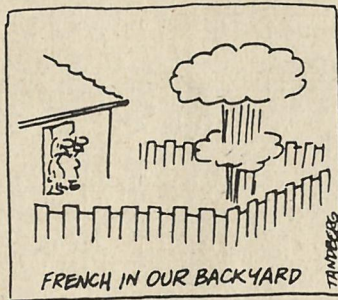
Korte tijd later werd Frankrijk de vierde atoommacht. Ook Frankrijk testte haar wapens uit in de Pacific, op de atollen Moruroa en Fangataufa. Maar de Fransen ondertekenden het atoomproevenverdrag niet. Hun atmosferische proeven hadden namelijk volgens eigen zeggen de bijzondere eigenschap dat ze ongevaarlijk waren en nooit een bewoond eiland in de buurt zouden besmetten. (In Nieuw

MILIEU

RONDOM

atoombom en later de waterstofbom gebruikt.

Een van die proeven met de waterstofbom vond plaats op 1 maart 1954. Dat was de beruchte "Bravo"-test. Toen deze waterstofbom van 15 megaton (1000 x Hiroshima!) ontplofte stond de wind verkeerd en een paar bewoonde eilanden, waaronder Rongelap, werden door de radioactieve neerslag getroffen. De bevolking werd niet gewaarschuwd en pas een paar dagen later geëvacueerd. De meesten

Zeeland -duizenden kilometers verder- steeg de radioactiviteit van het regenwater met driehonderd procent ...) Na jaren van internationale protesten besloot Frankrijk in 1974 de bommen voortaan onder het atol Moruroa te testen. De radioactiviteit hoopt zich nu rond dit kwetsbare eiland op dat steeds meer op een Zwitserse gatenkaas lijkt.

De proeven bovengronds zijn dus op dit moment gestopt, maar de gevolgen worden nu pas duidelijk. Veel mensen krijgen kanker, er worden monstertjes geboren zonder armen of benen en die een paar uur na de geboorte ophouden met ademen. De driehonderd bewoners van Rongelap zijn ziek van de bom. Ze besloten tot de ingrijpende stap hun land te verlaten. Het Greenpeaceschip "Rainbow Warrior" evakueerde de mensen naar een ander eiland.

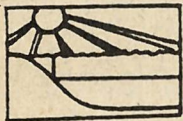

Hoewel de waarschijnlijk meest gevaarlijke testen, de bovengrondse, niet meer plaatsvinden, is de Pacific nog steeds de proeftuin voor allerlei zaken waarvan de gevolgen volkomen onduidelijk zijn. En als het zo veilig is om zo'n bommetje te testen, doe het dan in Parijs; en als er geen risico

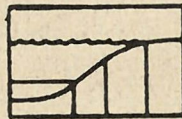

bekend werden- dat het sinds die tijd steeds slechter gaat. De oorzaken daarvan zijn in de allereerste plaats de maatregelen die ten behoeve van de landbouw genomen worden (bijvoorbeeld het dichtschuiven van poelen, ontwatering, een zeer intensief gebruik van de grond). Op afstand volgen verstedelijking, verkeer, waterbouw en -beheer, recreatie en andere.

Wat voor heel Nederland geldt geldt ook voor Groesbeek: afname in aantallen beesten. Maar misschien dat er iets aan gedaan kan worden. Sinds WO II zijn zeer vele poelen in Groesbeek verdwenen. Het moet mogelijk zijn om er weer wat te graven. Misschien dat de komende ruilverkaveling er wat aan kan doen. Naast alle maatregelen voor de landbouw die er in het kader van de ruilverkave-

MILIEU

RONDOM

is bij het stationeren van allerlei wapentuig in de Pacific zoals de VS doet, doe het dan onder het Witte Huis!

PEACE?

Hierboven werd het Greenpeace-schip "Rainbow Warrior" genoemd. Dit schip is -iedereen weet het- opgeblazen in opdracht van de Franse regering. Een bemanningslid werd daarbij gedood. Frankrijk gaat over lijken om haar militaire belangen veilig te stellen. Te erg voor woorden.

KIKKERLAND

Sinds een tiental jaren zijn in Nederland kikkers en andere amphiënen beschermd. Toch blijkt uit onderzoek -waarvan de eerste resultaten dit jaar

ling gaan gebeuren -en die in het algemeen niet zo best zullen zijn voor de natuur- mogen ze ook wel eens wat voor de amphiënen doen.

De vorige keer stonden we op een plateau tussen de Houtlaan en de Mookse straat op het zg. 'Möpkesveld', genoemd naar wijlen Piet Mop (Cillessen), die aan het Mookse straatje een timmerbedrijf had. Dit keer staan we weer heel ergens anders; een moeilijk zoekertje.

"We staan op een verharde weg die Oost-West loopt. Langs de weg ~~staan boerderijen en woonhuizen, vaak met weidepercelen~~ ertussen in. De weg en huizen liggen iets hoger dan het erachter liggende land. Dit is aan twee gebeurtenissen te danken. De eerste is meer dan 100.000 jaar oud en had plaats in de voorlaatste ijstijd. Het was toen zo koud dat het landijs vanuit Skandinavië ons land bereikte. Het schoof naar het zuiden tot Groesbeek, waar het de stuwwallen vormde. In de wel 100 meter dikke ijslob die in het bekken van Groesbeek lag zaten allerlei stenen en keien, die het ijs op de lange weg van het hoge Noorden hierheen, meegenomen had. In de gletsertong zaten scheuren en spleten, waar stenen die in het bewegende ijs zaten in vielen. Onder de spleten hoopte zich op die manier stenen op. Toen het ijs wegsmolt, vanwege het weer warmer worden van het klimaat, bleef er een langgerekte hoop stenen liggen. Experts kunnen aan de soort stenen zien dat ze van Skandinavische landen afkomstig zijn.

Op deze zo ontstane lichte verhoging in het landschap bouwden de mensen later hun boerderijen. De ondergrond was stevig en men hielt droge voeten in dit lage, drassige deel van Groesbeek. In die tijd was de landbouw heel anders dan nu. Er was een groot mesttekort. Men probeerde de vruchtbaarheid van de akkers op peil te houden door heideplaggen te steken en die te mengen met de mest van het vee. Dit mengsel strooide men over de akkers, die vlakbij de boerderijen lagen op de al wat hogere grond. Door het eeuwenlang mesten met plaggenmest werd zo de 'gletsjerbult' nog verder opgehoogd.

Verder met de landschapsbeschrijving. We staan met ons gezicht naar het oosten. Ongeveer 50 meter voor ons, kruist een onverhard pad, dat omgeven wordt door populieren en struiken, onze weg. Net achter dit pad, aan de rechterkant van de verharde weg, ligt een boerderij met een rieten dak verscholen tussen het groen. Rechts van deze boerderij zien we de beboste heuvels van het Reichswald. Verder naar rechts verdwijnt het onverharde pad achter een bosje doorgesloten kerstbomen.

Aan de linkerkant van de verharde weg, staat naast ons een alleenstaande kleine boerderij. De doorkijk rechts van dit huis over het weiland levert geen stuwwal op. Uit deze richting kwam het landijs het bekken van Groesbeek binnen. Achter ons weilanden met verspreid huizen. Een kas van een kwekerij valt in het oog."

Zo dat was het voor deze keer. Niet eenvoudig. De vraag is: hoe heet de verharde weg waarop de stonden en tegenover welke boerderij stonden we. Oplossingen sturen naar Henny Brinkhof, Hobbemaweg 28, Groesbeek.

Succes ermee.

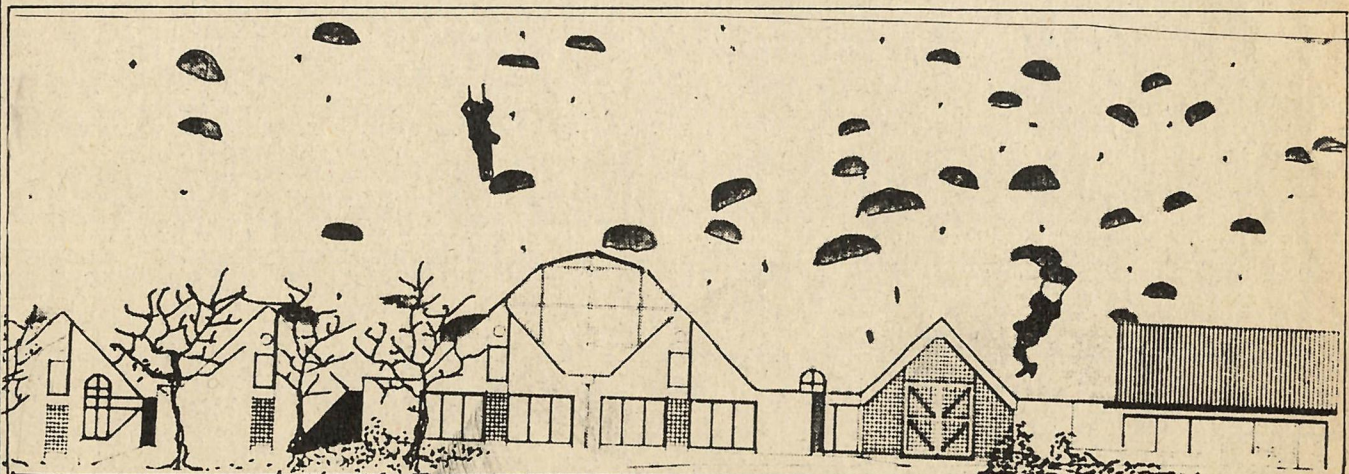

Zoals veel lezers al wel gehoord of gelezen zullen hebben, zijn er in Groesbeek verregaande plannen voor het bouwen van een bevrijdingsmuseum. In dit artikel zal worden ingegaan op het verloop van het een en ander en het standpunt van de Werkgroep Milieubeheer Groesbeek in deze. Dit mede naar aanleiding van het recente Kroonberoep dat de WMG heeft ingesteld.

Begin 1983 kondigt het Stichtingsbestuur Bevrijdingsmuseum 1944 aan, dat zij streeft naar het bouwen van een Bevrijdingsmuseum in de gemeente Groesbeek. Geen van de bestaande gebouwen in Groesbeek werd geschikt bevonden voor het onderbrengen van zo'n museum. Vandaar dat zij met de gemeente onderhandelde over een geschikt terrein voor nieuwbouw en dat was gelegen -of in de Heilig Landstichting in de buurt van het Bijbels Museum en Sionshof -of op de heuvels aan de Wylerbaan vlakbij Groesbeek zelf. Het Stichtingsbestuur kiest dan uiteindelijk voor het terrein onder de camping "De Oude Molen" aan de Wylerbaan omdat dat midden in het gebied ligt, waar in september 1944 de bevrijding begon van het Rijk van Nijmegen in het kader van de operatie "Market Garden", historische redenen dus. Voorts ook omdat een museum een fraai uitzicht op dit gebied heeft.

Waarom een Bevrijdingsmuseum? "Het Bevrijdingsmuseum wil een indrukwekkende periode uit de geschiedenis in beeld brengen om te laten zien wat het oorlogsgeweld hier teweeg bracht.en wat het kostte om vrijheid en democratie te herstellen" (Groesbeeks Weekblad 28/9/1983). Door het museum lopen een drietal aspecten uitgebeeld in een drietal paviljoens:

- paviljoen 1: opkomst van het fascisme en nationaal-socialisme en de gevolgen ervan in deze streek.

-paviljoen 2: het beeld van de bezetting en de militaire operatie in wereldverband.

-paviljoen 3: het verloop van de operatie "Market Garden".

Daarnaast is in het complex een "Hal der gesneuvelden" en een filmgehoorzaal.

De kosten van het geheel zullen zo'n 4 miljoen gulden bedragen.

Het milieu-aspect

Het terrein van het Bevrijdingsmuseum valt in het Bestemmingsplan "De Oude Molen" en heeft een agrarische bestemming. Het heeft daarnaast vooral landschappelijke waarde. De Provinciale Planologische Commissie (PPC) is aanvankelijk ook niet zo gelukkig met de locatie aan de Wylerbaan. Zij wil verder eerst een totaalplan van de gemeente Groesbeek.

Uiteindelijk komt dan in het najaar van 1983 het ontwerp-bestemmingsplan "Bevrijdingsmuseum" (Wylerbaan) ter visie. De WMG tekende tegen dit plan bezwaar aan. Het ging hierbij om een tweetal aspecten:

-het visuele aspect, een bevrijdingsmuseum zal gezien vanaf verschillende delen van de Zevenheuvelenweg, Derde Baan en Wylerbaan een blikvanger in het landschap worden vanwege omvang en witte kleur. Een museum op die plaats zal een grote aantasting van het landschap zijn.

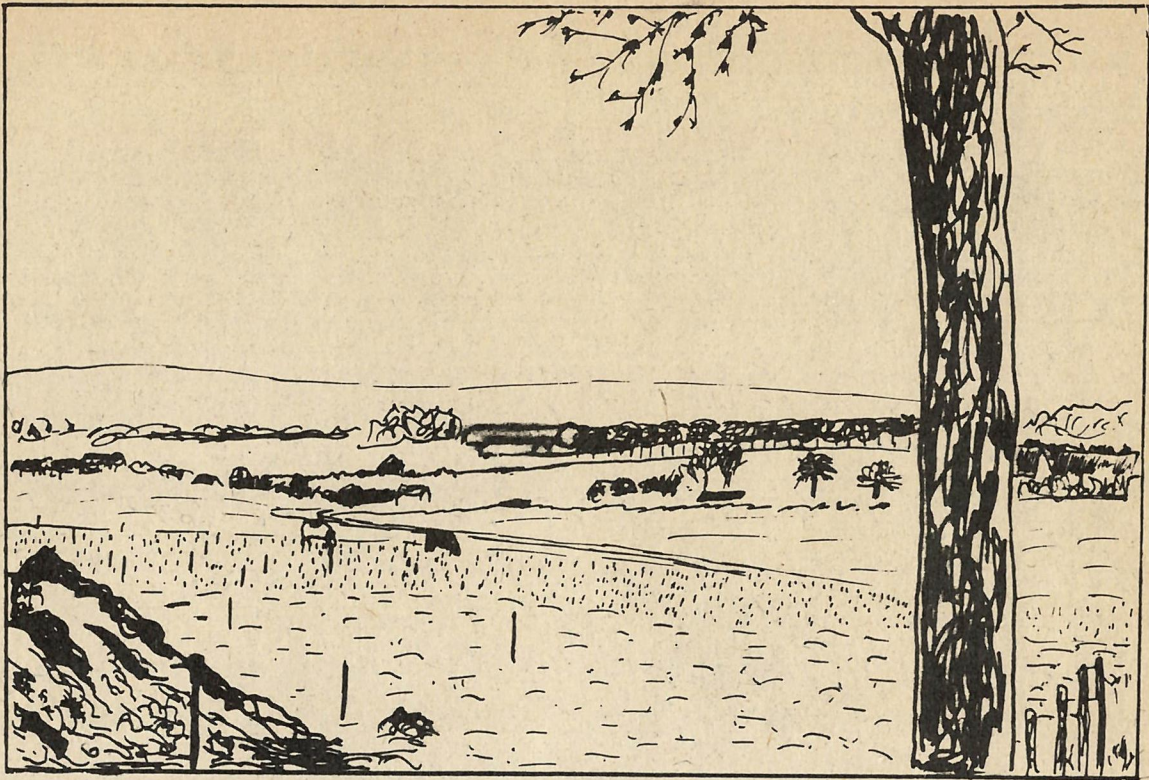
-de precedentwerking, een goedkeuring van een vestiging op die plaats zou tot gevolg hebben dat andere aanvragen van bebouwingen in andere grensgebieden van huizen en agrarisch gebied nog moeilijk kunnen worden afgewezen. Voorts zal een bebouwing van dien aard een begin zijn van een aantasting van het gehele landschap.

Ook de Stichting Werkgroep Milieubeheer voor het Stadsgewest Nijmegen tekent bezwaar aan met ongeveer dezelfde motieven als de WMG. Daarnaast twijfelt zij ook aan de doelstelling van het Bevrijdingsmuseum.

Uiteindelijk wordt het bestemmingsplan "Bevrijdingsmuseum" (Wylerbaan) door de raad van Groesbeek vastgesteld op 26 januari 1984, waarbij zij dus de bezwaren van de twee milieugroepen ongegrond verklaard.

Ontevreden over deze uitspraak gaat de WMG (en ook Nijmegen) in beroep bij Gedeputeerde Staten van Gelderland op 12 maart 1984. Ook

deze bezwaren worden later, op 15 april 1985 ongegrond verklaard.

Ondertussen is een voorlopig bevrijdingsmuseum gevestigd in het Provinciegebouw Waalstate (het voormalig Estelgebouw) in Nijmegen. De gemeente Groesbeek stelt in mei 1984 een subsidie van f18.500,- (1 gulden per inwoner) in het vooruitzicht mits het museum zich daadwerkelijk in Groesbeek gaat vestigen. Voorts begint zij sterk te twijfelen aan de haalbaarheid van een bevrijdingsmuseum omdat slechts 1,5 ton van de benodigde 4 miljoen gulden binnen is. Verder zou volgens de heer Van Bernebeek, prominent lid van het stichtingsbestuur, een gift van 20.000 dollar van Amerikaanse veteranen al op zijn gegaan aan promotiekosten. Voorts is Groesbeek bang, dat het Bevrijdingsmuseum toch in Nijmegen komt. Het stichtingsbestuur weerspreekt dit alles en blijft vasthouden aan de Groesbeekse vestiging.

In het voorjaar van 1985 biedt de gemeente Groesbeek aan het stichtingsbestuur het Hollands klooster aan de Kloosterstraat of het gebouw van de Dienst Gemeentewerken aan. Gekozen wordt uiteindelijk voor het Hollands klooster, wat wel geheel opgeknapt dient te worden.

De WMG ging op 2 oktober 1985 in beroep bij de Raad van State (een Kroonberoep dus) omdat noch de gemeente Groesbeek noch Gedeputeerde Staten van Gelderland haar heeft kunnen overtuigen om de bezwaren weg te nemen. Dit geldt ook voor de Nijmeegse milieugroep. De argumenten die wij hebben aangevoerd bij de gemeenteraad van Groesbeek en Gedeputeerde Staten blijven voor ons overeind staan. Wel dient gesteld te worden, dat de WMG niet zozeer tegen een be-

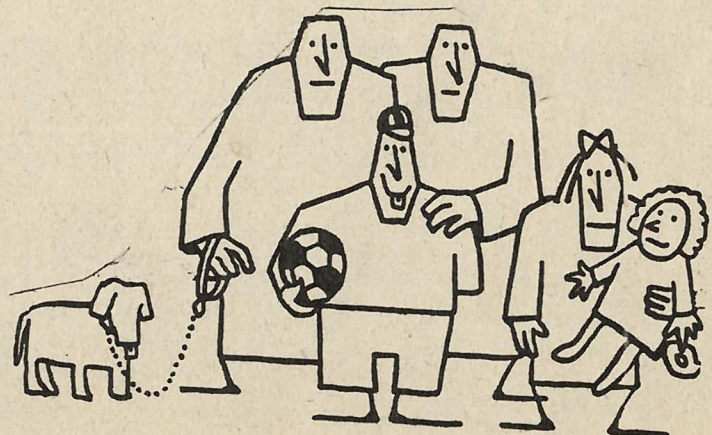
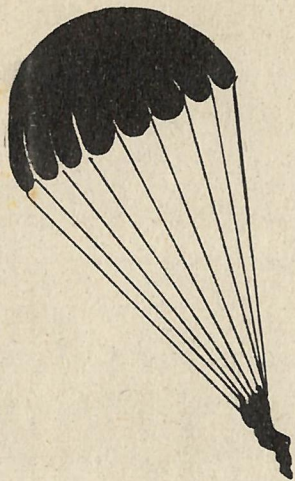

vrijdingsmuseum is, maar wel tegen vestiging op de locatie Wylersbaan.

Het stichtingsbestuur bevrijdingsmuseum 1944 lijkt momenteel een twee-sporenbeleid te volgen, anders was ze wel gestopt met de hele procedure, omdat het benodigde geld moeilijk bij elkaar lijkt te krijgen. Ze wil van de ene kant wel in het Hollands klooster en wel zo goedkoop mogelijk en anderzijds wil zij toch ook het terrein aan de Wylersbaan aanhouden voor een mogelijke nieuwbouw.

Wij wachten af wat er uiteindelijk nu zal komen ...

Jo de Valk

19 juni is klas 4 van het "Vossenhol" naar de heemtuin van meneer Bredie geweest. Iedereen was heel enthousiast!

De klas werd in drie groepen verdeeld.

Zo ging elke groep de opdrachten maken.

Op de bordjes in de tuin kon je veel opzoeken.

Na afloop mocht de klas nog in de kas.

Daar vertelde meneer Bredie nog wat en toen trakteerde hij.

Een van de leerlingen van deze klas heeft naar aanleiding van het bezoek aan de heemtuin dit stukje geschreven.

De Natuur

Toen de machines uitgewonden werden begon de lucht steeds vaker te worden. Mendacht dat hogere schoorstenen wel zouden helpen maar dat was niet zo. Door zure regen sterven hele bossen af. Er zijn weinig plekken mooie natuur. Ze zijn er nog wel en ze moeten ook blijven ook. En daar kunnen we allemaal aan meehelpen.

Eén van die plekken is de HEEMTUIN op de Knapheideweg in Groesbeek. Er groeien allerlei planten die er in Groesbeek niet meer zijn. Een van die planten is de zonnedaauw, een vleesetende plant. Er is een vijver met een bruggetje, een holle weg, een kas en nog meer.

In juni, juli en augustus staat alles in bloei en toegang is gratis.

De natuur is mooi en belangrijk.

Daarom zeg ik

„houd de natuur in stand”

Rob Kosman

Deze keer een speciale dierenpuzzel! Gauw aan de slag!

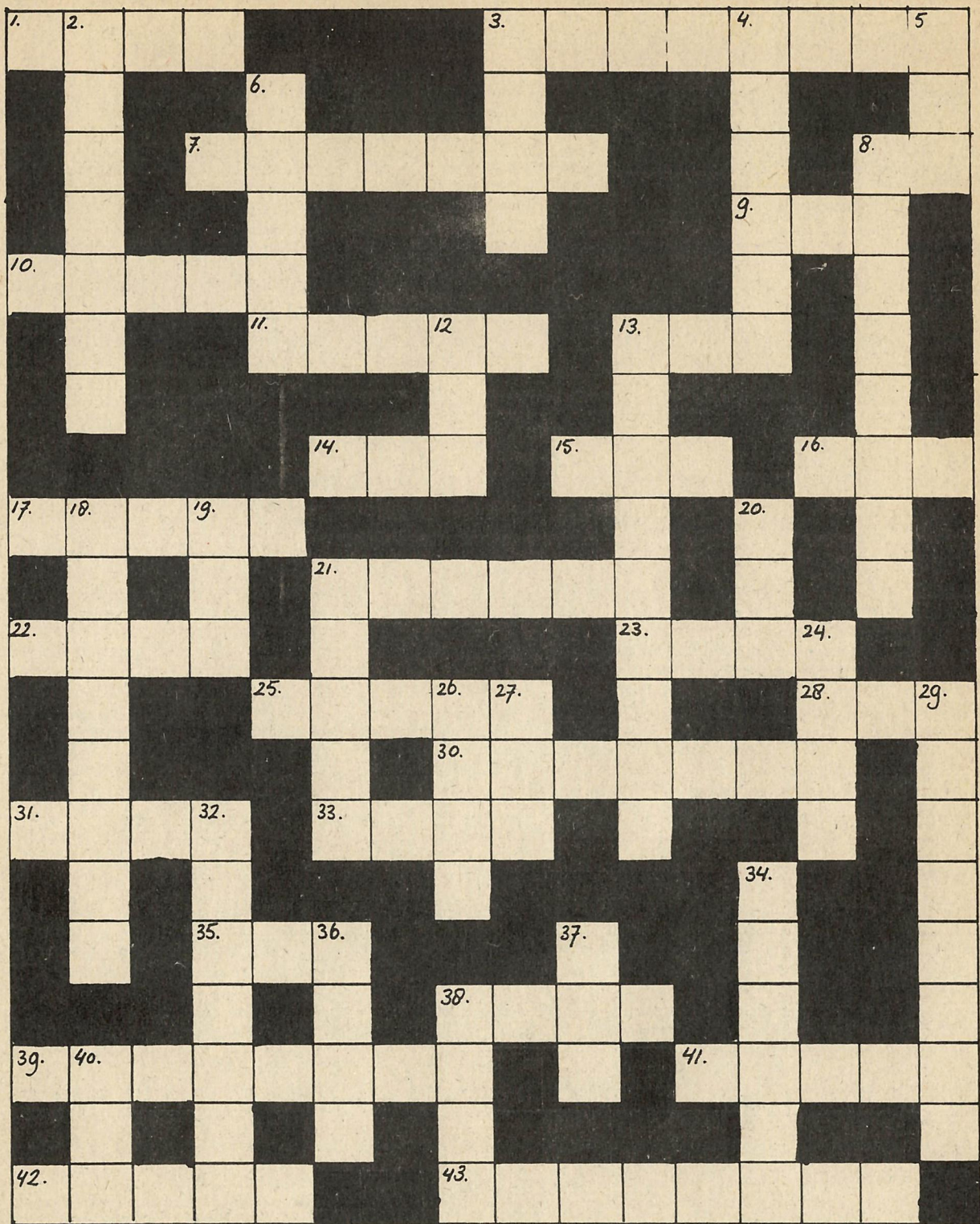
VAN LINKS NAAR RECHTS

1. zo koppig als een...
3. zeer snelle hond
7. dier met slurf
8. staat met kerst met de ezel in de stal
9. van dit springbeestje krijg je jeuk
10. eet graag worteltjes
11. langnek
13. zeer slim dier
14. zit helaas vaak op een legbatterij
15. dit dier zit ook in de toontoonladder
16. brengt ziektes over
17. wordt gefokt om zijn vacht
21. vogel die soms glinsterdingen steelt
22. kan goed dansen en lust graag honing
23. zeer ijverig dier
25. dit dier krijg je als je te veel gedronken hebt
28. bekend om zijn gladheid
30. King Kong
31. een echte slijmerd, dit weekdier
33. dit zeg je als je weggaat
35. jong varken
38. hok voor dieren
39. kruising tussen ezel en paard
41. dit sterrebeeld is een dier
42. hier heb je een mepper voor
43. miniscuul klein beestje

VAN BOVEN NAAR BENEDEN

2. wordt door Greenpeace beschermd tegen doodknuppelen
3. blaffend huisdier dat op de stoep poept
4. grootste zoogdier ter wereld
5. dit dier draag je om je nek
6. heeft giftanden
8. steltloper die volgens sommige mensen ook babies brengt
12. een baviaan is een...
13. vliegend zoogdier met radar
18. wild varken
19. ander woord voor kever
20. dit dier loeit
21. soort hert dat in het hoge noorden leeft
24. grote zwarte vogel uit de fabeltjeskrant
26. stekelig dier dat zich bij gevaar oprolt
27. platvis, soms met pijlstaart
29. katachtig roofdier
32. waterjuffer
34. zie 21 horizontaal
36. mekkert en heeft soms een sik
37. vrouwtjesschaap
38. stranddier dat soms in je teen knijpt
40. zeer wijze vogel

SUCCESS!

